

OSVÁTH BÉLA

Az 1956-os eseményeket követően, 1957-ben kiteljesedik a Kádári konszolidáció. Megalakul a munkásörtség és a KISZ, 100 ezres rokonszenvtüntetések zajlanak Budapesten, 50 ezer előfizetővel beindul a televízió adása. Május elsején a tv közvetíti a budapesti felvonulást és Kádár János ünnepi beszédét.

1958-ban titokban kivégzik Nagy Imrét (június 16-án), az országgyűlés elfogadja a 3 éves tervet, az országgyűlési és tanácsi választásokon a Hazafias Népfront jelöltjei 99,6%-os győzelmet aratnak. Gyakorlatilag befejeződik a két éve folyó büntető-tisztogatás, amely természetesen nem mentes az ellentmondásoktól sem. Egyesek személyes ellentéteiket politikába burkolva „rendezik” le!

1959-ben jelentősen gyarapodik a termelőszövetkezeti tagság, több alkalommal államkölcson sorsolás történik, emelik a pedagógusok fizetését, légmentes pincékben folyik az úgynevezett „légó” kiképzés és terjed a lottózás. Hódmezővásárhelyen a Tanácsköztársaság 40 éves évfordulója alkalmából Kucs Béla (1925–1984) testvér-gyilkosságot ábrázoló (Káin és Ábel?), „Tanácsköztársasági emlékmű” szobrát avatják fel a Szt. István téren (márc. 22. vasárnap). A szobrot a Művelődési Minisztérium ajándékozza a városnak. Ezt követően a place nevét Tanácsköztársaság térre változtatják. Még egy névadásra emlékszem, nevezetesen az egykori iskolám, a Központi Általános Fiúiskola Ságvári Endre nevét veszi fel április 24-én. Június 6-án pedagógus festőművészek kiállítása nyílik.

CSAK EGY KIS EMLÉK A FÉL ÉVSZÁZADA ELHUNYT OSVÁTH BÉLÁRÓL [1]

Egy „kulturhétvége” 1959 júliusában
— az 1959-es esztendő történéseinek politikai palettája —

A magyar sportdiplomácia és a magyar politikai elit nagy diadala a Vívó Világbajnokság budapesti megrendezése július 14-e és 26-a között. A magyarok remekül szerepeltek. A vásárhelyi Juhász Kati tör csapatban az aranyat, egyéniben az ötödik helyet szerzi meg. Július 15-én a vásárhelyi Művelődési Házban felhangzik *Beethoven IX. szimfóniája*.

1960-as statisztika: 1000 főre jut 3 autó, 222 rádió, 10 tv, 45 mosógép. Összegezve elmondható, hogy a politika egén feldereng a „gulyáskommunizmus” délibábja. [2][3] [4]

1959 júniusában és júliusában Budapesten, a Múcsarnok Kamaratermében Kohán György [5] 16 festményt és 14 grafikát bemutató kiállítását lehetett megtekinteni. A kiállítást megnyitó régész, történész, festőművész és egyetemi tanár László Gyula drámai hangvétélű napfényes olajképei és robusztus grafikái alapján ekkor nevezi Kohán alkotó munkásságát „fekete szívárvány”-nak. [6]

Osváth Béla (Tornyai János Múzeum fiatal igazgatója) Vásárhely jeles kultúrpostola — a művésznek és múzeumlátogató közösségnek szánt gesztusként — buszos kirándulást szervez július 25-e és 26-a között Budapestre és a Dunakanyarba. A kirándulás programjában szerepel a budapesti Kohán-kiállítás megtekintése is.

Feledhetetlen szüleim engem is beneveztek a kirándulásra, annak ellenére, hogy az általános iskolaihoz képest elsős gimnáziumi bizonyítványom igencsak lehangoló volt (0,45-öt „estem”). Magaviseletből, magyar nyelv és irodalomból és történelemből is csak jót kaptam. A dolog pikantériája, hogy a felsorolt tantárgyak édesapám szakjai voltak! Az elmondottak ellenére, szüleim 152 Ft-ot (~ 300 kugler fagyfalt árát) költöttek rám. Ennyibe került ugyanis a kétnapos kirándulás.

A kulturkirándulás résztvevői július 25-én (szombat) reggel 7 órakor indultak el egy motorsátoros/faros Ikarus 55-össel Budapestre, illetve Esztergomba.

Emlékeim szerint, a busz 44 ülése közül 16-hoz négy kis asztalka és egy-egy asztali lámpa is tartozott. Lontay Margit [7] és lánya Tornay Magda [8], valamint Kohán György együtt ültek egy asztalka körül. Ez volt a kirándulás „művészfrakciója”. Hányan utaztak a 44 ülöhelyes járművön? Sajnos erre már nem emlékszem. A busz először Kecskemét főtéren állt meg, ahol a társaság cukrárszadás, cigarettás percekkel töltött el. Ennek a kis szusszanásnak az lett a következménye, hogy csak 12 órára értünk Budapestre, és így prompt mehettünk a Rákóczi Vendéglőbe ebédelni. A dolce far niente után buszra szálltunk és a Hősök tere mentünk, majd annak körbejárását követően — csendre és művészetre vágyva — a Múcsarnok Kamaratermében kötöttünk ki, ahol megtekintettük Kohán György festőművész reprezentatív kiállítását.

Utazás közben, a busz ingása miatt, rendre hányingeres rosszullét, azaz tengeri betegség kapott el, aminek többek között az lett a következménye, hogy memóriám, amint az később kiderült, rostálásba fogott. A Kohán-kiállítás megtekintése után jött csak az igazi vesszőfutásom, helyesebben vesszőbuszozásom fel a Hármashatár-hegyre. A Fenyőgyöngyétől felfelé kapaszkodó út minden kanyarulata közelebb vitt a pokolhoz. Miután felértünk a vendéglőhöz, a többiek elragadtatva csodálták a gyönyörű panorámát és itták a drága feketét és bambit, én pedig próbáltam összekucorodva, zacskó nélkül megúszni a tortúrás túrát. Hiába mondták, hogy fogyasszak valamit, mert az segít, hajthatatlan maradtam. Persze az utat oda-vissza meg kellett keserű szájjal szenvednem.

Igazi megváltás volt számomra a szállásra való megérkezés. A társaság egyik része az Astoriában, a másik része pedig az Erzsébet Hotelben nyert elszállásolást. Szüleim és én az Astoria 106-os erkélyes szobáját kaptuk meg. Hamarosan rájöttünk, a Károlyi utcai Erzsébet Szálló csendesebb és árnyasabb lett volna. Ez a gyanú különösen éjszaka erősödött meg bennünk, amikor is szobánk alatt a munkások nekikezdték egy eltört sín hegesztéséhez. Az én szemem a vidéki városok izzóval történő gyenge megvilágításához szokott, ezért aztán csak bámultam a Múzeum körút közepére belógatott három fénycsövet magába foglaló világítótestek fényözönét.

Későn aludtam el, és igen fáradtan ébredtem fel. Szüleim nőgatására azonban gyorsan összeszedtem magam és együtt lesítettünk a recepcióra, ahol hátukon FRANCE feliratos kék sportruhás emberek tolongtak. Ők voltak a Vívó Világ bajnokságon résztvevő francia delegáció tagjai, akik szintén az Astoriában pihenték ki fáradalmaikat. Gátlások lévén, elmaradt az autogramkérés.

Nyolc óraker felbőgött az Ikarusz famotorja és a busz meglódult Esztergom felé. Keresztülváltunk Budapesten, Pomázon, Pilisszentkereszten és Pilisszentléleken, majd megérkeztünk Esztergomba. Közben felugrottunk Dobogókőre is. Mire felértünk a turistaházhoz, le kellett hűteni a busz belázasodott farát. Amíg hült a motor, addig mi is hűtöttük magunkat jéghideg forrásvízzel, majd a kiránduló társaság kísértél a fennsík korlátjához, hogy megcsodálja az elébe táruló fenséges panorámát. Az Alpokban és a Tátrában járt turisták szerint az itteni kilátás (Duna-kanyar, Prédikálószék, Vadállókövek, Rámszakadék, Csóványos, Nagy-hideg-hegy) vetekszik az ottaniakkal. Esztergomba érkezve lerohantuk a bazilikát, érseki palotát, múzeumot és fürdőt, majd kóvályogtunk egy kicsit a zezugos utcákban. Ezek után jöhetett a némi mizériával járó ebéd. Engem kevésbé érintett a dolog, mert elővigyázatosságból visszafogtam magam, csipegetésre korlátoztam az ebédet. Délután Pilismaróton és Dömösön keresztül Visegrádig simán ment minden, de a fellegrádba felkapaszkodó út síkos volt. Mire felértünk, alsóruházatunk az izgalomtól igen csak szárításra szorult. Ingünket levethettük és megszárázhattuk. Miután kigyönyörködtük magunkat a Duna-kanyar, Nagymaros, Szt. Mihály-hegy látványában, leereszkedtünk Mátyás palotájának romjaihoz, ahol megismerkedhettünk a legújabb ásatások eredményeivel. A huncut idő gyorsan elszaladt. Úgy nyolc után indultunk haza Vásárhelyre, ahová hétfő hajnal 2 órára érkeztünk csak meg! Útközben a busz ringása nemcsak tengeri betegséget okozott, hanem el is álmosított, és gázolajszagú dajkaként el is altatott. Így aztán nem hallottam az idő szárnycsapásait.

Forrás: Németh László Városi Könyvtár

FODOR JÓZSEF: VOLT EGYSZER EGY SZÍNHÁZ
– Osváth Béla, háttérben a Népkerti Fesztiválpark –
1988. olajtempera, farost, 70x100 cm

Megérkezésünkkel édesanyámnak kellett felkeltenie. Mondanom sem kell, hogy milyen jó érzés volt újból a csendes vásárhelyi éjszaka friss levegőjét szívni.

Ma 70 éves fejjel hogyan emlékszem vissza az 56 évvel ezelőtti kirándulás ötletadójára, szervezőjére, idegenvezetőjére? Milyennek láttam a 33 éves Osváth Bélát? Jóképűnek, közvetlen modorúnak, intelligensnek és hihetetlen széleskörű műveltséggel felvértezettnek.

Ma már tudom, hogy a sors — finoman szólva — nem volt hozzá kegyes. Most önkéntelenül is a költő Zrínyi Miklós jelmondata jut eszembe: *Sors bona nihil aliud.*

Domokos Tamás

ADATTÁR

1 Osváth Béla (1926–1965) Hódmezővásárhely rendkívüli intelligenciával, és sokoldalú műveltséggel megáldott szülőtte. Volt színházigazgató (20 éves!), történelem szakos tanár, a TIT Csongrád megyei titkára (28 éves!), a *Tiszatáj* szerkesztőbizottságának tagja, Galyasi Miklóst követően, 1958 és 1963 között a Tornyai János múzeum igazgatója, majd haláláig a Nemzeti Színház dramaturgiájának vezetője. Nagy ívű pályája 39 éves korában tragikus hirtelenséggel törik derékba! Emlékét szülővárosában, a Kinnisi u. 12. alatt található szülőházának falán, relief őrzi.

2 Gunst Péter (szerk.1987): *Magyar történelmi kronológia. Az őstörténetől 1970-ig.* Tankönyvkiadó. Budapest.

3 Domokos Lajos 1959. évi naplója.

4 Andorka Rudolf & Harcsa István (1990): *Fogyasztás.* TÁRKI.

5 Kohán György (1910–1966) Kossuth- és Munkácsy-díjas festőművész. 1933-ban költözik Vásárhelyre, ahol a Tornyai Társaság egyik alapítója. Művészete az alföldi realisták között sajátos szint képvisel.

6 László Gyula (1959): *Fekete szivárvány* katalógus — előszó. In: Kohán György kiállítása a Műcsarnok kamaratermében, 1959. június–augusztus, Budapest.

7 Lontay Margit /Lence (1918–1993) vásárhelyi születésű Jászai Mari- és Aase-díjas színésznő. Játszott a Pécsi, a Szegedi Nemzeti Színházban (1953–60); Debrecenben a Csokonai Színházban és Pesten a Madách Színházban. Sokoldalú színésznő volt. Szerepei felölelték a tragédiától az operettig terjedő műfajokat. Remek epizódszereplő is volt (→ Aase-díj). Utoljára Deutschnékén jelenik meg a vásznon a „*Sose halunk meg*” Koltai filmben.

8 Tornyay (Munk) Magda (1945? –) Lontay Margit lánya, aki szintén a színésznői pályát választotta. Molnár Piroskával, Venczel Verával és Koltai Róberttel járt egy osztályba, és 1968-ban diplomázott a Színház és Színművészeti Főiskolán. Játszott az anyaszínházban (1976), a Debreceni Csokonai Színházban és Budapesten a Katona József Színházban (1988). Kanadába távozott, ahol mentális egészség terapeuta.